

Nikarh: Ljubav i ljutnja

U svakoj poeziji zacijelo postoje elementi igre, jedne od nesumnjivo najdubljih čovjekovih potreba. No pitanje je postoji li i u svakoj igri i igrariji element poezije. Čini se da pjesnici kasnog helenizma i rimskog razdoblja u grčkoj poeziji više nisu sebi postavljali to pitanje: oni su se vrlo često i – katkada sasvim vidljivo – s očitim užitkom poigravali riječima, glasovima, stihovima, metrima, ne brinući se odviše za to da te duhovite versifikacije budu istovremeno i iskreni poetski iskazi.

Treba ipak reći da se poimanje literature od antičkih vremena do danas promijenilo i da su u antici, osobito onoj kasnoj, vještinu cijenili gotovo podjednako kao i pjesnikov talent, tako da su »jezične igre« bile zapravo jedan od književnih žanrova u kojemu se dobar pjesnik morao makar načas okušati i pokazati da je u stanju da dosegne virtuoznost poigravanja riječima kojom su raspolagali i njegovi poetski suvremenici.

Bilo bi svakako zanimljivo sastaviti jedanput klasifikaciju, na lingvističkim osnovama, sredstava kojima se helenski (pa i latinski) pjesnici u tim svojim zabavama služe: u njoj bi se našle skoro sve figure i tropi, ali i brojni drugi načini postizanja začudnih efekata na svim jezičnim razinama, od fonološke i morfološke do sintaktičke i semantičke.

Primjer takva korištenja golemog broja izražajnih sredstava (pozivamo čitaoce da ih sami otkrivaju!) u sasvim kratkom epigramatskom distihu ostavio nam je u *Grčkoj antologiji* (XI,252) malo poznati pjesnik Nikarh koji je u 1. stoljeću naše ere živio u Rimu:

Εἷ με φιλεῖς, μισεῖς με, καὶ εἰ μισεῖς σὺ, φιλεῖς με
εἰ δέ με μὴ μισεῖς, φίλτατε, μὴ με φίλει.

Prijevod koji samo djelomično odražava ludičnost originala mogao bi glasiti:

Ako me ljubiš, ljutiš se, ako ljutiš se, ljubiš:
ako se ne ljutiš, tad, dragi, ne ljubi me ti.

Napokon, reći ćemo još samo da se ovaj epigram, kako kažu već i drevni komentatori, može i izrazito nepristojno interpretirati, no tu ćemo interpretaciju – *pudoris causa* – ostaviti domišljatosti i znatiželji čitalaca.

Preveo D.Škiljan